

Handläggare
Hanna Rossetti
Telefon: 08-50825911

Till
Socialnämnden
2023-12-12

Reviderade riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner för egen del förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och hemställer till kommunfullmäktige att godkänna förslaget.
2. Socialnämnden hemställer att kommunfullmäktige delegerar till socialnämnden att utarbeta tillämpningsanvisningar för handläggning enligt dessa riktlinjer.
3. Under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar enligt förslag delegerar socialnämnden till socialförvaltningen att utarbeta tillämpningsanvisningar och till förvaltningschefen att teckna dem.
4. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Socialförvaltningen har genomfört en översyn av Stockholms stads riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning.

Revideringen har genomförts mot bakgrund av förändrad lagstiftning och utveckling av praxis samt nya rutiner för handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) till personer med funktionsnedsättning. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa en rättssäker och lika behandling när det gäller att utreda och bedöma behovet av insatser och bistånd för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Föreslagna förändringar motiveras, utöver behovet att anpassa riktlinjerna till aktuell lagstiftning och praxis, av ett behov av att förtydliga och komplettera riktlinjerna. I föreliggande förslag har riktlinjerna även

omstrukturerats och fått en annan kapitelindelning än nuvarande version.

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats, texterna uppdaterats och nya avsnitt lagts till. För att motverka att riktlinjerna behöver uppdateras oftare än nödvändigt har riktlinjerna kortats ner vad gäller sådan text som avser information och tillämpning som inte kräver beslut av kommunfullmäktige. Förvaltningen föreslår till följd av detta att kommunfullmäktige delegerar till socialnämnden att utarbeta tillämpningsanvisningar för handläggning enligt dessa riktlinjer som kan uppdateras vid behov. Kortfattade beskrivningar av det författningsmässiga området eller sammanhanget som riktlinjen ska fungera i behöver dock även fortsättningsvis finnas med i anslutning till den formulerade riktlinjen.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Förvaltningen föreslår att socialnämnden hemställer till kommunfullmäktige att godkänna styrdokumentet riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning enligt socialnämndens förslag och att ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Stockholms stads riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning beslutades i april 2002 och reviderades senast 2012. I budget för 2017 gavs socialnämnden i uppdrag att utreda en mer flexibel bedömning och användning av ledsagningstimmar och hantering av omkostnader. I samband med detta lyftes den del som avser ledsagning enligt SoL och ledsagarservice enligt LSS ur riktlinjerna. Särskilda riktlinjer för ledsagning och ledsagarservice beslutades av kommunfullmäktige 11 juni 2018 i avvaktan på revidering av riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Förslaget var att riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice därefter återigen skulle ingå i riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning för att framöver inte ha separata riktlinjer.

Sedan den senaste revideringen 2012 har det införts nya bestämmelser i SoL, LSS och förvaltningslagen (FL). Det har även tillkommit avgöranden i Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) som har betydelse för kommunens handläggning. Lagändringar och

prejudikat har beaktats i förslaget till reviderade riktlinjer. Översynen motiveras också utifrån ett behov av att förtydliga vissa delar i riktlinjerna för att öka likställighet i handläggningen i Stockholms stad.

Arbetet med riktlinjerna

Socialförvaltningen har i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen uppdaterat och reviderat riktlinjerna. Vidare har en arbetsgrupp bestående av representanter från stadens enheter för stöd och service till personer med funktionsnedsättning ingått i arbetet med revideringen. I arbetsgruppen har biträdande enhetschefer, samordnare och biståndshandläggare ingått.

De stadsdelsnämnder som ingått i arbetet med revideringen är:

- Kungsholmens stadsdelsnämnd.
- Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.
- Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd.
- Skarpnäcks stadsdelsnämnd.
- Östermalms stadsdelsnämnd.
- Södermalms stadsdelsnämnd.
- Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.
- Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.

Avstämningar har även skett med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, stadsbyggnadskontoret och äldreförvaltningen

Ärendet

Riktlinjerna innehåller anvisningar för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i staden när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från socialtjänstens sida. Riktlinjerna vänder sig till chefer och biståndshandläggare och ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras. Riktlinjerna baseras på gällande lagar, föreskrifter och allmänna råd, men också på domar som bidragit till praxis inom området. De anknyter även till andra riktlinjer i staden, till policydokument och andra övergripande dokument.

Riktlinjerna har främst reviderats så att innehållet stämmer överens med aktuell lagstiftning och praxis. I revideringen har det även gjorts en översyn av om någonting saknas eller behöver förtydligas i riktlinjerna. Dispositionen har ändrats, texterna har uppdaterats och nya avsnitt har lagts till för att göra dokumentet mer användarvänligt. En del stycken har flyttats till andra kapitel.

Information har kortats ned med hänvisning till att mer information finns i andra källor, till exempel lagstiftning, förarbeten eller Socialstyrelsens handböcker. Information som inte är direkt kopplad till handläggarens ansvar samt information som inte längre stämmer har tagits bort. Vidare har sådan information och tillämpning som inte kräver beslut av kommunfullmäktige tagits bort i syfte att motverka att riktlinjerna behöver uppdateras oftare än nödvändigt. Förvaltningen föreslår i stället att kommunfullmäktige delegerar till socialnämnden att utarbeta tillämpningsanvisningar tillhörande riktlinjedokumentet. Länkar har tagits bort genomgående och ersatts av information om var man kan läsa mer.

I det följande beskriver förvaltningen huvuddragen i de förändringar som föreslås. Avsnitt som endast förändrats rent språkligt och som inte förändrar innehållet i sak kommenteras inte. Inte heller avsnitt där information som finns tillgänglig i andra dokument har tagits bort och som inte specifikt härrör till stadens riktlinjer kommenteras. I övrigt hänvisas till det bilagda förslaget till riktlinjer.

Avsnitt som tagits bort helt

Policy för samverkan och samordning av insatser till vuxna personer med utvecklingsstörning (VUS)

Information om policyn samt hänvisningar till denna har tagits bort helt med anledning av att det är oklart om policyn fortfarande gäller. Varken socialförvaltningen eller regionen har funnit något beslut om att policyn skulle ha upphävts. Policyn bedöms dock vara inaktuell eftersom varken SOSFS 2007:10 eller SOSFS 2008:20 som policyn hänvisar till gäller längre. Policyn finns inte tillgänglig på stadens webbplats eller på intranätet. Enligt Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har policyn spelat ut sin roll och ersatts av samordnad individuell plan (SIP).

Fritid för personer som bor i gruppbostad

Avsnittet om fritid för personer som bor i gruppbostad har tagits bort helt. Anledningen till detta är att Fritidsutvecklarna inte längre anordnar sådana resor och/eller läger som anges i riktlinjerna.

Polisanmälan

I nuvarande riktlinjer framgår att om personal begår brott och händelsen drabbar enskild i en verksamhet som bedrivs enligt SoL eller LSS ska polisanmälan göras. Då hela avsnittet om polisanmälan tagits bort ur riktlinjerna föreslås att även denna mening tas bort. I vilka situationer polisanmälan ska göras samt vilka förutsättningar som finns för polisanmälan i olika situationer bör inte regleras särskilt i riktlinjer för handläggning av bistånd och insatser till personer med funktionsnedsättning. Sådan information

bör istället finnas i avtal och uppdragsbeskrivningar för dessa verksamheter.

Avsnitt som inte tidigare ingått i riktlinjerna

Följande avsnitt har lagts till i samband med revideringen:

Ansvarsfördelning i staden

I detta avsnitt tydliggörs ansvarsfördelningen inom staden. Vidare tydliggörs att samlingsbegreppet för de verksamheter som rör enskilda inom individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg är socialtjänst.

Sammanhållen socialtjänst

I detta avsnitt anges att med målet att skapa ett mer sammanhållet stöd till den enskilde bör socialtjänsten i Stockholms stad sträva efter att jobba mer sammanhållet och gränsöverskridande mellan verksamhetsområden i syfte att skapa mer verkningsfulla insatser för den enskilde.

Förebyggande perspektiv

I detta avsnitt anges att med fokus på den enskildes behov och utifrån individuella bedömningar av insatser och bistånd behöver handläggaren ha ett förebyggande perspektiv. Vidare anges att den enskilde ibland kan behöva motiveras för att ta emot insatser och att handläggaren kan behöva arbeta uppsökande, exempelvis om uppgifter inkommer om oro för en person.

Brukarinflytande

I detta avsnitt anges att den enskilde i största möjliga utsträckning ska ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges samt att det är nödvändigt att involvera den enskilde både i utredningsskedet och vid beslutsfattandet.

Avsnitt som uppdaterats

Stöd och styrdokument

Under rubriken *Stöd och styrdokument* anges de vanligast förekommande lagarna och förordningarna samt de av Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker som är tillämpliga vid handläggningen av insatser och bistånd till personer med funktionsnedsättning. Det anges vidare att även andra riktlinjer, tillämpningsanvisningar, policydokument och överenskommelser kan vara tillämpliga vid handläggning av insatser och bistånd till personer med funktionsnedsättning. Eftersom andra stöd och styrdokument kan uppdateras eller upphävas anges istället var man kan hitta dessa. Syftet är att minska risken för att riktlinjerna innehåller inaktuell information.

Underlag

I nuvarande riktlinjer finns text om underlag endast under avsnittet om personkretsbedömning. I revideringen har ett nytt avsnitt lagts till som avser alla ansökningar om bistånd eller insats inklusive personkretsbedömning. Det tydliggörs att även om handläggaren normalt sett behöver få läkarintyg och andra underlag rörande den enskildes funktionsnedsättning så bör det alltid övervägas om ett intyg behöver begäras in för att styrka en funktionsnedsättning eller ett behov i samband med biståndsbedömning. Ibland kan det vara uppenbart obehövt att begära in intyg.

Handläggning

Handlägningsprocessen har uppdaterats så att den stämmer överens med nu gällande förvaltningslag.

Tidsbegränsning och ändringsförbehåll

I revideringen har ett avsnitt lagts till med en redogörelse för vad som gäller angående tidsbegränsning och ändringsförbehåll. Det tydliggörs att tidsbegränsning inte får vara schablonmässig samt att tidsbegränsning och/eller ändringsförbehåll ska motiveras. Ett avsnitt om detta har även lagts till under rubriken *Överklagande*.

Boendeformer enligt LSS som verkställs i annan kommun

Avsnitt om boendeformer enligt LSS som verkställs i annan kommun har uppdaterats. Eftersom målet bör vara att den enskilde efter en kortare eller längre tid ska flytta hem igen och få ett boende av god kvalitet i Stockholms stad anges i riktlinjerna att handläggaren bör göra tydligt för den enskilde att boendet i den andra kommunen är tillfälligt. Den enskilde ska få information om att verkställigheten kan komma att ändras om och när stadsdelsnämnden kan erbjuda ett boende som kan tillgodose goda levnadsvillkor i Stockholms stad.

Anställning av anhörig

Ett nytt avsnitt om anställning av anhörig har lagts till. I stadens uppdragsbeskrivningar och förfrågningsunderlag framgår att om leverantören anställer en anhörig eller närstående till den enskilde för att utföra uppdraget gäller samma krav som för andra anställningar. För anställning av anhörig eller närstående ska leverantören inhämta beställarens godkännande innan rekrytering av den anhörige påbörjas. I riktlinjerna ges förslag på hur stadens beställarenheter kan göra en sådan bedömning.

Uppföljning av insatser

I nu gällande riktlinjer framgår att insatser som omfattas av valfrihet ska följas upp minst en gång per år. I revideringen har detta justerats till att gälla alla insatser oavsett om de ingår i valfriheten eller inte. Det tydliggörs även att det är viktigt att handläggaren har

kännedom om vilka åtgärder som ska vidtas om brister i utförandet uppmärksammas vid en uppföljning.

Aldersgränser och föräldraansvar

Ett eget stycke som tydliggör nedre åldersgränser samt föräldraansvaret för barn med funktionsnedsättning har lagts till. Syftet med detta är att motverka att stadsdelsnämnderna tar fram egna åldersgränser för vem som kan beviljas vissa insatser enligt LSS eller bistånd enligt SoL. Det tydliggörs att det, med undantag för vissa insatser i LSS, är behovet som styr, oavsett barnets ålder.

Utländska medborgare

Avsnitt om utländska medborgare har uppdaterats. Det kan vara komplicerat att bedöma en utländsk medborgares rätt till insatser och att avgöra ansvarsfördelningen mellan Migrationsverket och kommunen. Biståndsbedömningen kan bland annat påverkas av om personen har rätt att vistas i Sverige, vilket land personen kommer ifrån samt om personen omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl (LMA). I detta avsnitt tydliggörs att det ska vara möjligt att fatta beslut enligt 4 kap. 2 § SoL för personer som inte har rätt till stöd enligt 4 kap. 1 § SoL men där kommunen ändå har yttersta ansvaret. En sådan skrivning finns i riktlinjer för ekonomiskt bistånd och behöver även finnas i dessa riktlinjer. Anledningen till detta är att även när Migrationsverket bedöms vara ansvarig huvudman kan en nämnd vara skyldig att bevilja insatser för att undvika nöd eller sådan tillfällig hjälp som är behövliga i avvaktan på att Migrationsverket tar över ansvaret. Biståndet beviljas i dessa fall med stöd av 4 kap. 2 § SoL. För att det ska vara möjligt måste kommunfullmäktige först besluta om detta.

Sekretess mellan verksamhetsgrenar

Av nuvarande riktlinjer framgår att i staden görs tolkningen att det råder sekretess mellan SoL och LSS men att det kan konstateras att rättsläget är oklart i denna fråga. Stadens juridiska avdelning gör inte längre denna tolkning. Eftersom handläggning av insatser till personer med funktionsnedsättning enligt både SoL och LSS styrs av samma sekretessregler föreligger ingen intern sekretessgräns inom en nämnd mellan verksamhetsområdena SoL och LSS (se prop. 2008/09:150 s. 359–360 och prop. 2021/22:177 s. 168). Uppgifter som omfattas av sekretess ska dock bara utbytas mellan enheter och handläggare i den utsträckning det behövs för ärendehandläggningen eller verksamhetens bedrivande i övrigt (se bl.a. prop. 2021/22:177 s. 171). Så länge detta beaktas finns det inget hinder på grund av sekretess mot informationsutbyte med anledning av att ett ärende handläggs enligt både SoL och LSS.

Mot bakgrund av detta föreslås att den del som avser sekretess mellan SoL och LSS tas bort ur riktlinjerna och att information om sekretess enligt ovan finns i tillhörande tillämpningsanvisningar.

Personkretsbedömning

Kapitlet om personkretsbedömning i LSS har uppdaterats. Mening om varaktighet om minst ett år har tagits bort då det inte finns något stöd för detta i praxis.

Med anledning av att pensionsåldern har höjts från 65 år till 66 år har bedömningen av normalt åldrande i personkrets 3 justerats från 65 år till 66 år.

Insatser

Personlig assistans

Avsnittet om personlig assistans har uppdaterats utifrån gällande lagstiftning och praxis. Avsnittet har därmed genomgått en väsentlig omarbetning för att tydliggöra grunderna för rätt till insatsen och den praxis som med tiden utvecklats. Framst utifrån nya regler som trädde i kraft 1 januari 2023 men även tidigare lagändringar och praxis som kommit genom åren.

Personlig assistans vid semesterresor

Ett avsnitt om personlig assistans vid semesterresor har lagts till. Här tydliggörs att när det gäller personlig assistans vid semesterresor finns det i lagens förarbeten inga begränsningar om var, hur ofta eller hur länge den enskilde får resa. Detta innebär att rätten till utökad personlig assistans för semesterresa måste bedömas individuellt och vägas mot kvalitetsnivån goda levnadsvillkor. Vidare anges att om kostnaderna för personliga assistenter under semesterresan inte täcks av beviljad assistans, inklusive tillfälligt utökad personlig assistans, kan kompletterande beslut om medföljare vid semesterresa fattas enligt stadens särskilda riktlinjer för detta.

I riktlinjerna föreslås att utgångspunkten i Stockholms stad ska vara att personer som får sin assistans utförd av kommunen ska kunna vistas utomlands. Det ska här särskilt beaktas att Stockholms stad har särskilda riktlinjer för medföljare vid semesterresa där det framgår att för den som har beslut om personlig assistans eller assistansersättning ska behovet av medföljare i första hand tillgodoses genom redan beviljad personlig assistans. Det finns dock inte någon skyldighet för kommunen att verkställa beslut utomlands. Det föreslås därför att det ska vara upp till den kommunala assistansutföraren att i det enskilda fallet avgöra om det finns förutsättningar att verkställa insatsen utomlands.

Möjlighet för den enskilde att välja kommunen som utförare

Det tydliggörs i riktlinjerna att respektive stadsdelsnämnd behöver säkerställa att det är möjligt för den enskilde att välja att kommunen utför den personliga assistansen. Det kan ske genom stadsdelsnämndens egen regi eller genom överenskommelse med annan stadsdelsnämnd. Det tydliggörs vidare att stadsdelsnämnden även har möjlighet att sluta avtal med en privat utförare om att tillhandahålla personlig assistans enligt 17 § LSS.

Avtal mellan kommunal utförare och den enskilde

Om någon av stadens kommunala utförare, på den enskildes begäran, anordnar assistans som beviljats av Försäkringskassan ska ett avtal upprättas mellan utföraren och den enskilde.

När den enskilde själv anordnar sin assistans

I ett nytt avsnitt redogörs för vad som gäller när den enskilde själv anordnar sin assistans. För att säkerställa att ersättningen bara används för kostnader för personlig assistans tydliggörs att den enskilde månadsvis ska redovisa samtliga kostnader till stadsdelsnämnden. Det föreslås även att de kostnader som ska redovisas ska avse lön, assistansomkostnader, utbildningskostnader, arbetsmiljöinsatser, personalomkostnader samt administrationskostnader.

Uppgifter som ska lämnas till kommunen

I riktlinjerna redogörs för uppgifter som ska lämnas till kommunen enligt 11 a § LSS och vilka åtgärder nämnden kan vidta om detta inte följs. Det tydliggörs att det är av stor vikt att stadsdelsnämnderna är uppmärksamma på att tidsredovisning inkommer och i förekommande fall begär in tidrapporter. Det föreslås att tidrapporter ska begäras in i samtliga ärenden med beslut om personlig assistans enligt 9 § 2 LSS.

Utbetalning av ekonomiskt stöd

Ekonomiskt stöd för personlig assistans kan betalas ut direkt till den enskilde eller dennes legale ställföreträdare, alternativt till en assistansanordnare. Om den enskilde är under 18 år bör det ekonomiska stödet betalas direkt till vårdnadshavare eller förmyndare. I riktlinjerna föreslås att huvudregeln är att utbetalning sker i efterskott, men att undantag kan göras om den enskilde själv anordnar sin assistans. Stadsdelsnämnden kan medge utbetalning i förskott till den som anställer alla sina assistenter själv. I riktlinjerna föreslås vilka krav som ska gälla i staden för att den enskilde ska kunna få förskottsbetalning.

Det tydliggörs att ekonomiskt stöd inte ska utbetalas för tid som överstiger den tid som anges i beslutet. Om den enskilde använt mer assistans än vad som anges i beslutet ska detta inte ge rätt till

ersättning om det inte finns en ansökan om retroaktiv assistans. En sådan ansökan ska ha prövats och bifallits innan ersättning betalas ut.

Det föreslås att för att ekonomisk ersättning för personlig assistans ska kunna betalas ut till den enskilde ska den enskilde ha tecknat ett avtal om att köpa personlig assistans av en anordnare eller själv ha anställt personliga assistenter.

Om den enskilde önskar få ekonomisk ersättning utbetald till en assistansanordnare med tillstånd föreslås att det ska finnas en skriftlig begäran från den enskilde. Om begäran rör personlig assistans till ett barn ska den undertecknas av båda föräldrarna, förutsatt att de har gemensam vårdnad. Vidare ska handläggaren kontrollera att den valda assistansanordnaren har tillstånd att bedriva assistansverksamhet. Det ska också finnas ett avtal om personlig assistans mellan den enskilde och den valda assistansanordnaren. I riktlinjerna föreslås vad ett avtal mellan den enskilde och assistansanordnaren minst ska innehålla uppgifter om.

Det föreslås att ett avtal med en anordnare om personlig assistans till ett barn bör undertecknas av båda föräldrarna, förutsatt att de har gemensam vårdnad.

I riktlinjerna ges exempel på när det kan finnas skäl för en stadsdelsnämnd att inte betala ersättning direkt till anordnaren. Det kan till exempel vara att stadsdelsnämnden har gjort en anmälan till polis eller Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Det kan även finnas skäl att stoppa utbetalningen till en anordnare som har fått sitt tillstånd indraget av IVO men där inhibition beviljats i avvaktan på att domstolen avgör målet. En individuell bedömning får dock göras av respektive stadsdelsnämnd i varje enskilt fall.

Väsentliga förändringar

Ett avsnitt om väsentliga förändringar har lagts till. Ett beslut om personlig assistans kan bara ändras om det finns ett ändringsförbehåll som anger att det kan komma att ändras om det sker väsentliga förändringar i de förhållanden som legat till grund för beslutet. Om handläggaren får information om väsentliga förändringar av de omständigheter som har legat till grund för beslutet kan det finnas skäl att ta ställning till om det pågående beslutet om personlig assistans ska ändras. Det tydliggörs vidare att det i LSS inte finns någon bestämmelse om skyldighet för den enskilde att anmäla väsentliga förändringar. Handläggaren kan däremot fråga den enskilde om eventuella förändrade behov i samband med uppföljning.

Återbetalningsskyldighet

Den enskilde kan bli återbetalningsskyldig om denne borde ha insett att en utbetalning var felaktig. I riktlinjerna tydliggörs att det är

nämnden som har bevisbördan vid beslut om återbetalning och att det är nämnden som ska visa att det har skett en felaktig utbetalning samt att den enskilde eller dennes ställföreträdare har förorsakat den felaktiga utbetalningen alternativt borde ha insett att ekonomiskt stöd lämnats felaktigt. Det tydliggörs vidare hur nämnden ska göra en sådan bedömning.

I riktlinjerna föreslås att utgångspunkten ska vara att den enskilde eller dennes företrädare frivilligt betalar tillbaka felaktigt utbetald ekonomisk ersättning. Vid utebliven återbetalning bör kontakt tas för att diskutera varför återbetalningen har uteblivit. Om den enskilde inte frivilligt betalar sitt återkrav kan nämnden vända sig direkt till Kronofogdemyndigheten för verkställighet. Det tydliggörs i riktlinjerna att om den enskilde överklagar nämndens beslut om återbetalning behöver nämnden invänta att domen vunnit laga kraft innan kontakt tas med Kronofogdemyndigheten.

Ordinarie personlig assistents sjukdom

Vid ordinarie personlig assistents sjukdom är det den enskilde som avgör om denne vill att kommunen går in med en vikarie eller om kommunen ska betala ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans till den enskilde eller dennes assistansanordnare för att de själva ordnat med vikarie. Den enskilde måste ansöka om insatsen hos sin stadsdelsnämnd. En begäran om ersättning för merkostnader vid ordinarie assistents sjukdom ska göras för varje tillfälle den ordinarie personliga assistenten är sjuk och betraktas och handläggs som ett sedvanligt LSS-ärende. En sådan begäran ska därmed alltid utredas i sak och beslut om insats ska fattas enligt 9 § 2 LSS. I revideringen föreslås att möjligheten för stadsdelsnämnderna att av praktiska skäl fatta beslut för en längre period tas bort eftersom detta inte bedöms rättssäkert.

SKR:s förslag på hantering

SKR har tagit fram ett förslag på hur kommuner och privata utförare kan hantera sjuklönefrågan inom personlig assistans. Förslaget syftar till att underlätta handläggningen för både privata utförare och kommuner. I riktlinjerna rekommenderas stadsdelsnämnderna att följa SKR:s förslag på hantering. Beslutande stadsdelsnämnd ansvarar dock för att ärendet blir tillräckligt utrett och avgör därmed vilket underlag som krävs för att ett korrekt beslut ska kunna fattas. I riktlinjerna tydliggörs därför att stadsdelsnämnden vid behov kan begära in ytterligare underlag än de som finns uppräknade i SKR:s förslag på hantering om det finns skäl för det. En individuell bedömning får göras i det enskilda fallet.

Ledsagning och ledsagarservice

Riktlinjer för ledsagning och ledsagarservice beslutades 2018. I revideringen har dessa riktlinjer återigen integrerats i riktlinjerna för

handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL. Endast mindre ändringar har gjorts.

Personer som är helt beroende av ledsagning eller ledsagarservice

Det tydliggörs att behovet av ledsagning eller ledsagarservice kan vara större för en person som är helt beroende av ledsagning för att komma ut från hemmet.

Bedömning av omfattning av insatserna

Två punkter har lagts till vid bedömning av omfattning av insatserna:

- Hur ser den enskildes aktuella livssituation ut?
- Har den enskilde till följd av sin funktionsnedsättning behov av ledsagning/ledsagarservice för att bryta eller motverka isolering?

Ledsagning vid vårdbesök

Det tydliggörs i riktlinjerna att om regionen inte beviljar sjukresa till ett vårdbesök och den enskildes behov av att ta sig till en vårdgivare ligger i linje med intentionerna för ledsagning enligt SoL eller ledsagarservice enligt LSS, kan socialtjänsten efter en individuell bedömning bevilja sådant stöd. Om behovet inte ligger i linje med intentionerna för insatserna kan socialtjänstens yttersta ansvar enligt 2 kap. 1 § SoL ändå innebära att ledsagning kan beviljas enligt SoL.

Det är regionen som ansvarar för den enskildes behov av stöd inom en sjukvårdsinrättning. I riktlinjerna redogörs för vad socialtjänsten kan göra om detta ansvar inte uppfylls. Det tydliggörs även att ledsagning kan bli aktuellt vid besök hos vårdgivare som inte drivs och betalas av regionen eller som inte har avtal med regionen.

Modell för användande av timmar

Enligt stadens modell för användande av ledsagartimmar har den enskilde rätt att föra över outnyttjade timmar från en månad till nästkommande månader. Ramen för användande av timmar är tre månader, därefter påbörjas en ny tremånadersperiod.

I nuvarande riktlinjer framgår att ramtiden om tre månader påbörjas i och med att insatsen verkställs. I revideringen har den här meningen ändrats för att tydliggöra att den första tremånadersperioden påbörjas i och med att beslutets giltighetstid inleds. För att stadens modell ska fungera optimalt för den enskilde behöver perioderna följa biståndsbeslutets giltighetstid.

Avlösning och avlösarservice

Avlösning enligt SoL

När det gäller avlösning enligt SoL föreslås att följande avsnitt tas bort ur riktlinjerna:

”I staden ska anhöriga som hjälper den enskilde i hemmet under alla tider på dygnet erbjudas minst 16 timmar avlösning per månad. Insatsen kan beviljas efter ansökan från den enskilde. Beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL”.

Anledningen till detta är att det finns svårigheter att göra en individuell behovsbedömning så som texten är formulerad. Formuleringen ”*hjälper den enskilde i hemmet under alla tider på dygnet*” lämnar utrymme för olika tolkning hos handläggare och chefer. Vidare finns inte samma skrivning gällande avlösarservice enligt LSS och inte heller i äldreomsorgens riktlinjer. Det framgår inte heller om det handlar om barn, unga eller vuxna.

Förvaltningen och juridiska avdelningen gör bedömningen att det alltid måste göras en individuell behovsbedömning i det enskilda fallet när beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Omkostnadsersättning för avlösaren vid avlösning enligt SoL och avlösarservice enligt LSS

Det tydliggörs att utgångspunkten för avlösning och avlösarservice är den enskildes hem och att det därför inte bör bli aktuellt med utlägg för avlösarens utgifter. Det kan dock finnas situationer där den enskilde har utlägg för avlösarens utgifter. Förslag på hantering finns under rubriken *Omkostnadsersättning för avlösaren vid avlösning enligt SoL och avlösarservice enligt LSS*.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Inget krav på övernattnings

Det tydliggörs att det inte finns något krav på att den enskilde ska sova över på korttidshemmet eller hos korttidsfamiljen för att insatsen ska kunna beviljas.

Utformning av beslut

Det tydliggörs hur beslut bör utformas för att staden ska kunna tillgodose såväl kontinuerliga som akuta behov av korttidsvistelse samt att insatsen ska kunna tillhandahållas med kontinuitet utan hänsyn till månadsskiften. Det ges också förslag på hur beslut kan utformas när det gäller en period som är kortare än ett år.

En modell för hur dygn ska kunna omfördelas föreslås. Det föreslås att i beslutsmeddelandet till den enskilde ska beviljad omfattning anges per år samt vad detta motsvarar i genomsnitt per månad. Det ska vara möjligt för den enskilde att omfördela beviljade tillfällen, eller att få ytterligare tillfällen beviljat, för tillfälliga eller akuta behov. I riktlinjerna föreslås att beviljade tillfällen endast ska kunna omfördelas inom ramen för max ett år åt gången oavsett om beslutet gäller längre än ett år. Ej utnyttjade tillfällen kan inte flyttas från en ettårsperiod till en annan. För beslut som gäller kortare än ett år kan beviljade tillfällen vid behov omfördelas inom ramen för

beslutsperioden. Ej utnyttjade tillfällen kan inte flyttas med från en beslutsperiod till en annan.

Stadens egna LSS-kollo

Det tydliggörs att en ansökan om vistelse på stadens egna LSS-kollo ska handläggas på samma sätt som en ansökan om korttidsvistelse enligt 9 § 6 LSS. Det ges även förslag på hur frågan om verkställighet ska hanteras.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga

Frågan om den enskilde ska bo i familjehem eller bostad med särskild service

I avsnittet om familjehem och bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS tydliggörs att boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga regleras i samma punkt (9 § 8 LSS) och att frågan om den enskilde ska bo i familjehem eller bostad med särskild service är en verkställighetsfråga.

Uppföljning

I riktlinjerna föreslås att beslut om insatser till personer med funktionsnedsättning ska följas upp minst en gång per år för att säkerställa kvaliteten i insatsen och att behovet av insatsen inte förändras. Det tydliggörs i riktlinjerna att beslut om familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS kan följas upp oftare vid behov samt att handläggaren utöver detta bör besöka barnet/ungdomen eller på annat sätt ha regelbunden kontakt med barnet/ungdomen för att försäkra sig om att stödet tillgodoses under trygga förhållanden.

För barn och ungdomar som inte tillhör LSS personkrets men som ändå har behov av familjehem eller bostad med särskild service till följd av funktionsnedsättning kan beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL. Om beslut fattas med stöd av 4 kap 1 § SoL föreslås att uppföljning ska ske enligt samma principer som för beslut enligt 9 § 8 LSS.

Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Frågan om den enskilde ska bo i en bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad

Det tydliggörs att bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna regleras i samma punkt (9 § 9 LSS) och att frågan om den enskilde ska bo i bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad är en verkställighetsfråga.

Annan särskilt anpassad bostad

Det ges förslag på ny hantering av verkställighet av annan särskilt anpassad bostad.

Möjlighet att dela lägenhet i gruppboende eller serviceboende

Det förekommer ibland att enskilda personer efterfrågar att få dela lägenhet i gruppboende eller serviceboende med en annan person. I nuvarande riktlinjer framgår att staden som huvudprincip bör pröva möjligheterna att tillmötesgå sådana önskemål, genom en omsorgsfull bedömning av förutsättningarna för sammanboende i varje enskilt fall. Det ska stå klart att den enskildes behov av insatsen kvarstår vid de ändrade förhållanden som ett sammanboende innebär. I revideringen tydliggörs att det inte ska ställas något krav på att den andra personen också har behov av insatsen vilket anges i nuvarande riktlinjer.

Daglig verksamhet

Yrkesverksam ålder

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom (HFD 2014 ref 41) fastställt att yrkesverksam ålder i bestämmelsen om daglig verksamhet motsvarar förvärvsarbete fram till normal pensionsålder. Beträffande vad som är normal pensionsålder utgick HFD från att pensionssystemet då byggde på en rätt att kvarstå i anställning till 67 års ålder. Yrkesverksam ålder motsvarar enligt HFD därmed tiden för rätt att kvarstå i anställning. Från 1 januari 2023 höjdes pensionsåldern och därmed rätten att kvarstå i anställning till 69 år. HFD:s slutsatser om rätten till insatsen får därmed anses gälla till 69 år. Utifrån HFD:s dom om yrkesverksam ålder i bestämmelsen om daglig verksamhet föreslås att utgångspunkten i Stockholms stad ska vara att daglig verksamhet inte beviljas efter att den enskilde uppnått den normala pensionsåldern men att enskilda personer som uppnått pensionsålder, efter en individuell bedömning, fortsatt kan beviljas daglig verksamhet om det krävs för att motverka passivisering och isolering. Stöd för sådan tillämpning finns i prop. 1992/93:159.

När det gäller frågan om undre åldersgräns för rätt till daglig verksamhet saknas vägledande avgöranden. Det föreslås att utgångspunkten i staden bör vara att daglig verksamhet beviljas när den enskilde avslutat gymnasiestudierna. En individuell bedömning får dock göras i det enskilda fallet.

Möjlighet att behålla insatsen under en övergångsperiod

Det föreslås att det ska vara möjligt för den enskilde att behålla insatsen och vara kvar i verksamheten under en övergångsperiod vid övergång till arbete eller reguljära studier. Det kan vara av stor

vikt med en sådan övergångsperiod för att den enskilde ska känna sig trygg i att pröva arbete och studier.

Låg närvaro på daglig verksamhet

Det kan finnas olika skäl till att enskilda personer i kortare eller längre perioder har låg närvaro på den dagliga verksamheten. Ett lågt deltagande behöver inte betyda att den enskilde inte har behov av insatsen och det finns ingen nedre gräns för hur många timmar den enskilde måste delta i daglig verksamhet för att ha rätt till insatsen. Detta tydliggörs i riktlinjerna.

Tidsbegränsning av beslut om daglig verksamhet

Eftersom rätten till insats normalt sett gäller till och med att den enskilde uppnår normal pensionsålder (HFD 2014 ref 41) bör beslut om daglig verksamhet tidsbegränsas på så sätt att beslutet gäller längst till och med att den enskilde uppnår normal pensionsålder. Utöver detta ska det alltid övervägas om det är relevant att sätta ett kortare beslut än så.

Habiliteringsersättning

Av nuvarande riktlinjer framgår att habiliteringsersättning betalas ut när den enskilde deltar i anpassad undervisning vid komvux i anslutning till daglig verksamhet. I revideringen föreslås att för att habiliteringsersättning ska betalas ut så måste sådan anpassad undervisning ingå som en del i den dagliga verksamheten.

Hemtjänst och hemvårdsbidrag

Kapitel om hemtjänst och hemvårdsbidrag har uppdaterats för att stämma bättre överens med äldreomsorgens riktlinjer.

Hemtjänst i assistansliknande form för vuxna

Ett förtydligande har gjorts om att insatsen bör komma ifråga för personer som har ett behov av hjälp med omvårdnadsinsatser som överstiger fem timmar i veckan samt att det ska finnas ett stort behov av att ett begränsat antal personer ger stöd.

I nuvarande riktlinjer framgår att insatsen endast kan beviljas vuxna personer under 65 år som inte har rätt till personlig assistans enligt LSS eller till assistansersättning från Försäkringskassan men som ändå har ett stort behov av kontinuitet eller personlig omvårdnad som inte kan tillgodoses på annat sätt. Insatsen förbehålls personer som har behov av hjälp som överstiger 5 timmar i veckan. Insatsen innebär en ökad möjlighet till kontinuitet och ska säkerställa att ett begränsat antal personer ger stödet.

I revideringen föreslås istället följande skrivning:

”Insatsen kan beviljas vuxna personer under 65 år som inte har rätt till personlig assistans enligt LSS eller till assistansersättning enligt SFB men som ändå har ett stort behov av kontinuitet och personlig omvårdnad som

inte kan tillgodoses på annat sätt. För att insatsen ska komma ifråga bör den enskilde ha ett behov av hjälp med omvårdnadsinsatser som överstiger fem timmar i veckan. Vidare ska det finnas ett stort behov av att ett begränsat antal personer ger stöd”.

Det tydliggörs även att insatsen till exempel kan aktualiseras när den enskilde har fått avslag på ansökan om personlig assistans men att det inte kan ställas något krav på att rätten till personlig assistans först ska ha prövats för att hemtjänst i assistansliknande form ska kunna bli aktuell. Anledningen till föreslagna förändringar är att insatser som beviljas enligt 4 kap 1 § SoL ska utgå från en bedömning av om biståndet krävs för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå samt om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Det är därmed inte möjligt att sätta upp särskilda kriterier för vem som kan beviljas insatsen. Utgångspunkten i Stockholms stad bör dock vara att personer vars omvårdnadsbehov understiger fem timmar i veckan och/eller inte har ett stort behov av att ett begränsat antal personer ger stödet kan få sina behov tillgodosedda genom ordinär hemtjänst.

Hemtjänst i assistansliknande form för barn

I revideringen föreslås en namnändring från *Hjälp i assistansliknande form för barn* till *Hemtjänst i assistansliknande form för barn*. Anledningen till detta är att det i nuvarande riktlinjer inte tydliggörs hur insatsen ska utföras. I samband med detta tydliggörs även hur verkställighet av insatsen ska gå till vilket inte framgår i nuvarande riktlinjer. Ett förtydligande om att insatsen kan ges till barn med funktionsnedsättning som har ett stort behov av kontinuitet och personlig omvårdnad som inte kan tillgodoses på annat sätt görs. En ytterligare förutsättning ska vara att barnet är i behov av stöd för omvårdnadsinsatser som inte omfattas av normalt föräldraansvar.

Det tydliggörs även att insatsen till exempel kan aktualiseras när den enskilde har fått avslag på ansökan om personlig assistans men att det inte kan ställas något krav på att rätten till personlig assistans först ska ha prövats för att hemtjänst i assistansliknande form ska kunna bli aktuell.

Boendestöd

Det tydliggörs vilken målgrupp som främst kan komma i fråga för insatsen boendestöd:

”Boendestöd kan exempelvis beviljas till personer med psykisk, neuropsykiatrisk, intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning”.

Korttidsboende enligt SoL

Det ges exempel på i vilka situationer det kan bli aktuellt att bevilja korttidsboende.

Dagverksamhet

Det tydliggörs att dagverksamhet kan beviljas i de fall den enskilde har behov av stöd och hjälp som inte kan tillgodoses på exempelvis öppna mötesplatser/träffpunkter.

Övrigt

Tillfällig vistelse i Stockholms stad

Under övrigt har ett nytt avsnitt om ansvarsfördelning mellan kommuner lagts till.

Om den enskilde vistas en kortare tid i en annan kommun och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver stöd och hjälp för detta kan bosättningskommunen begära viss hjälp med utredning och utförandet från vistelsekommunen. Beslut om stöd- och hjälpinsatser under kortare vistelse i annan kommun fattas av bosättningskommunen. Vistelsekommunen är skyldig att på bosättningskommunens begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp (2 a kap. 6 § SoL).

Bestämmelse om vistelsekommunens ansvar att hjälpa till med utredning och verkställa beslut gäller även insatser enligt 9 § LSS (jmf 16 a §). Om en bosättningskommun har begärt verkställighet i Stockholms stad ska bosättningskommunen ersätta staden för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämnar (se 2 a kap. 7 § SoL och 16 b § LSS)

När någon från en annan kommun ska vistas i Stockholms stad föreslås att den stadsdelsnämnd som den enskilde ska vistas i ansvarar för att bistå med den hjälp som bosättningskommunen begär. För den som vistas tillfälligt i Stockholms stad är stadens valfrihetssystem inte tillgängligt. Det föreslås därför att ansvarig stadsdelsnämnds kommunala utförare i första hand får utföra insatserna. Om det finns flera kommunala utförare inom stadsdelsnämnden föreslås att beställning ska göras till den utförare som ligger närmast vistelseadressen. Om ansvarig stadsdelsnämnd inte har en kommunal utförare föreslås att den kommunala utförare som ligger närmast vistelseadressen får utföra insatserna. Det innebär att en stadsdelsnämnd i förekommande fall kan bli skyldig att verkställa ett beslut för en person som vistas tillfälligt i en annan stadsdelsnämnd.

Resor till och från verksamhet som beviljats med stöd av SoL eller LSS

När den enskilde är beviljad daglig verksamhet, dagverksamhet, korttidsvistelse eller växelvård kan denne till följd av funktionsnedsättning även ha behov av stöd för att resa till och från

verksamheten. Stadens ansvar för vissa resor regleras i avtal om färdtjänst mellan kommunerna i Stockholms län och Region Stockholm. Genom färdtjänstavtalet överlåter kommunerna i länet sitt ansvar för all färdtjänst till Region Stockholm, med undantag för följande resor för vilka kommunerna har fortsatt ansvar:

- resor till och från grundskola, särskola och fritidshem för barn med funktionshinder (ej förskola och gymnasium)
- resor till och från daglig verksamhet för personer tillhörande LSS personkrets 1 och 2
- resor för äldre och funktionshindrade till och från dagverksamhet beslutad av kommunen
- resor för äldre och funktionshindrade vid start och avslut i samband med vistelse vid växelvård/korttidsvistelse som är beslutad av kommunen (undantag för egen fritidsresa i besökssyfte under växelvård/ korttidsvistelse för vilken regionen svarar)

De aktuella resorna omfattas av ansvar för färdtjänst och transportlagstiftning men på grund av undantaget i färdtjänstavtalet ansvarar stadsdelsnämnderna för dessa resor trots att dessa inte ingår i de insatser som socialtjänsten ansvarar för enligt SoL och LSS. Syftet med insatsen är att möjliggöra för den enskilde att ta del av biståndsbedömda insatser utanför hemmet om denne till följd av funktionsnedsättning inte kan ta sig till verksamheten genom att åka kommunalt eller promenera.

Idag finns inga riktlinjer som reglerar de turbundna resorna. Detta innebär att stadsdelsnämnderna riskerar att göra dessa bedömningar på olika sätt. För närvarande finns en hantering i staden där det inte fattas beslut vid bifall då det ses som en del av verkställigheten. Vid avslag fattas beslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Att det inte finns reglerat i vilka situationer det kan bli aktuellt med avslag blir dock problematiskt utifrån att domstolen, även i de fall den har kännedom om stadens överenskommelse med regionen, endast kommer pröva behovet utifrån skälig levnadsnivå och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. För att motverka att personer som har behov av turbundna resor får avslag enligt 4 kap. 1 § SoL och säkerställa att alla som har behov av resor får det ser förvaltningen och juridiska avdelningen ett behov av att kommunfullmäktige beslutar om riktlinjer enligt 4 kap. 2 § SoL för dessa resor. Vidare ser förvaltningen och juridiska avdelningen att det finns behov av en reglering för i vilka situationer den enskilde kan beviljas SL-kort i samband med daglig verksamhet samt en hantering där detta beviljas med stöd av 4 kap. 2 § SoL. Då resor enligt ovan inte bara beviljas inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning utan även äldreomsorg samt att det är oklart om resor till och från insatsen sysselsättning omfattas av undantaget är den sammantagna bedömningen att frågan om resor och SL-kort bör regleras i separata

riktlinjer. Detta behöver utredas vidare i samråd med äldreförvaltningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor i samråd med stadens juridiska avdelning. Samtliga stadsdelsnämnder har fått förslaget till reviderade riktlinjer för synpunkter den 26 juni 2023. Socialnämndens råd för funktionshinderfrågor har informerats om arbetet med framtagandet av riktlinjerna den 21 september 2023 samt 16 november 2023. Rådet har vidare fått förslaget till reviderade riktlinjer i sin helhet för synpunkter den 2 oktober 2023. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 6 december 2023. Socialnämndens råd för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 7 december 2023.

Jämställdhetsanalys

Inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning finns en överrepresentation av pojkar och män när det gäller beviljade insatser enligt LSS. En förklaring till könsskillnaderna kan vara skillnader i förekomst av olika diagnoser vilket Socialstyrelsen konstaterat i *lägesrapport 2022 avseende insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*.¹

I staden var andelen pojkar eller män som fick stöd enligt LSS högre än andelen flickor eller kvinnor i alla åldersgrupper utom 65 år och äldre år 2022.

När det gäller insatser enligt SoL är fördelningen förhållandevis jämn mellan könen men en viss skillnad finns. Något fler kvinnor än män erhöLL insatser enligt SoL år 2022. Andelen kvinnor som fick stöd enligt SoL var högre i åldersgrupperna 22–29 år och 30–64 år. Skillnaden mellan könen var störst i åldersgruppen 30–64 år.

Förvaltningen bedömer att ärendet är könsneutralt i förhållande till de bestämmelser och anvisningar som anges i förslaget till reviderade riktlinjer. Fler män än kvinnor kommer dock beröras av de förändringar som avser LSS samt att fler kvinnor än män kommer beröras av förändringar som avser SoL. Riktlinjerna avser information om bestämmelser samt anvisningar om hur stadsdelsnämnderna ska agera i individärenden vid utredning av insatser till personer med funktionsnedsättning. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella bedömningar som alltid ska göras. Förslaget till riktlinjer bedöms således i sig inte ha någon påverkan på förhållandet mellan kön eller jämställdhet.

Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Socialnämndens råd för funktionshinderfrågor har framfört att förslaget generellt sett är tillräckligt omfattande och klagörande kring vilka regler och praxis som gäller.

Den enskildes rätt att påverka utformning av insats

Gällande den enskildes rätt att påverka utformningen av insatsen saknar rådet en skrivning om att beslutade insatser enligt LSS ska ske i samråd med den enskilde, samt också att det enligt lagen finns en kontinuitetsprincip. Detta är, enligt rådet, inte nog så viktigt när det kommer till beslut att flytta en person med insatsen särskilt boende eller daglig verksamhet från en kommun till en annan. När väldigt lång tid förflutit från flytten till en annan kommun, och anknytningen till den ursprungliga kommunen inte längre finns kvar är det, enligt rådet, inte rimligt med så kallad hemtagning.

Förvaltningen har förståelse för att det i enskilda fall kan innebära att enskilda på kort sikt påverkas negativt av att flytta tillbaka till Stockholms stad. Särskilt i de fall den enskilde bott länge i en annan kommun. Målet bör dock, enligt förvaltningens mening, vara att boende av god kvalitet ska tillhandahållas i hemkommunen när detta är möjligt. En individuell bedömning ska dock göras i varje enskilt fall. Förvaltningen vill även tydliggöra att om den enskilde erbjuds ett boende som kan tillgodose goda levnadsvillkor i Stockholms stad och i samband med ett sådant erbjudande uttrycker en tydlig vilja att bo kvar i bosättningskommunen är det möjligt för den enskilde att vända sig till bosättningskommunen med en ansökan om förhandsbesked enligt 16 § LSS. För enskilda som har beslut om bostad med särskild service enligt SoL finns regler om ansvarsfördelning mellan kommuner där ärenden kan flyttas över till en annan kommun om anknytningen är tillräckligt stark.

Möjligheten att behålla insatsen daglig verksamhet i en övergångsperiod

Rådet ställer sig positivt till förslag om möjligheten att behålla insatsen daglig verksamhet under en övergångsperiod till arbete på ordinarie arbetsmarknad. Rådet anser dock att om staden menar allvar med ambitionen att underlätta en övergång till ordinarie arbetsmarknad borde en möjlighet att pausa insatsen också införas. Det skulle ytterligare öka tryggheten för den enskilde att våga prova ett arbete utanför den dagliga verksamheten.

Förvaltningen har förståelse för att det kan öka tryggheten för den enskilde att behålla och pausa ett beslut om daglig verksamhet vid övergång till ordinarie arbetsmarknad. Möjlighet att behålla insatsen under en övergångsperiod bedöms dock vara tillräcklig eftersom längden kan anpassas utifrån den enskildes individuella behov. När det, efter en övergångsperiod, är fastställt att den enskilde inte

längre har behov av daglig verksamhet bör beslut om daglig verksamhet som regel omprövas eftersom daglig verksamhet är till för personer som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Det är alltid möjligt för den enskilde att vid behov ansöka om daglig verksamhet på nytt.

Förvaltningens sammantagna bedömning är att revideringen av riktlinjerna i kombination med tillämpningsanvisningar som kan uppdateras vid behov bidrar till likställighet i staden vilket i sin tur bedöms bidra till positiva konsekvenser för personer med funktionsnedsättning som ansöker om insatser i Stockholms stad.

Konsekvenser för barn

En revidering av stadens riktlinjer påverkar barn med funktionsnedsättning som har behov av insatser enligt LSS och/eller bistånd enligt SoL. Det kan också beröra barn som har en vårdnadshavare, förälder eller annan nära anhörig som har behov av insatser enligt LSS och/eller bistånd enligt SoL. Det kan både handla om barn som idag har ett behov av insatser och/eller bistånd samt barn som i framtiden kommer ha ett sådant behov. På samma sätt kan det handla om barn som har en vårdnadshavare, förälder eller annan anhörig som har behov av insatser och/eller bistånd idag eller som kommer ha ett sådant behov i framtiden.

Bedömningen är att de insatser som riktar sig till barn inte har reviderats på sådant sätt att det blir till nackdel för de grupper av barn som har eller kommer ha behov av insatser enligt LSS eller bistånd enligt SoL för egen del. När det gäller insatser till vuxna tydliggörs att vid bedömning av insatser till vuxna som har eller lever med barn ska barnrättsperspektivet beaktas. I riktlinjerna beskrivs att barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen ska beaktas vid handläggning av insatser till vuxna som har eller lever med barn. Att ta hänsyn till barnets bästa vid handläggning av insatser till vuxna kan till exempel handla om att ta hänsyn till omfattning av insatser. Det kan även handla om att fundera över kompensande åtgärder i de fall ett beslut inte är förenligt med barnets bästa. I riktlinjerna betonas att vid misstanke om att ett barn far illa har handläggaren ansvar för att sådan information lämnas till stadsdelsnämndens individ- och familjeomsorg.

Förvaltningens sammantagna bedömning är att det inte är möjligt att fastställa exakt vad som är alla barns bästa. Ett beslut kan vara positivt för några barn men negativt för andra beroende på den specifika situation barnet befinner sig i. Då riktlinjerna avser anvisningar om hur stadsdelsnämnderna ska agera i individärenden där barn kan påverkas antingen direkt eller indirekt tydliggörs barnrättsperspektivet och barns rättigheter.

Enligt artikel 3.1 i barnkonventionen "ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa". I LSS och SoL finns bestämmelser som svarar mot barnkonventionen. Kommunfullmäktige i Stockholms stad har antagit program för barns rättigheter och inflytande. Utöver programmet finns även ett stödmaterial för att pröva barnets bästa samt stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. Förvaltningens bedömning är utifrån detta att en individuell prövning av barnets bästa kommer att genomföras i varje enskilt ärende där föreslagna riktlinjer tillämpas, oavsett om barn påverkas direkt eller indirekt. Den sammantagna bedömningen är därmed att ett beslut om att anta föreslagna riktlinjer i sig inte står i strid med barns bästa.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Syftet med stadens riktlinjer är att säkerställa en rättssäker och lika behandling när det gäller att utreda och bedöma behovet av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Föreslagna förändringar motiveras, utöver behovet att anpassa riktlinjerna till aktuell lagstiftning och praxis, av ett behov av att förtydliga och komplettera riktlinjerna. För att motverka att riktlinjerna behöver uppdateras oftare än nödvändigt har riktlinjerna kortats ner vad gäller sådan text som avser information och tillämpning som inte kräver beslut av kommunfullmäktige. Förvaltningen ser dock att det finns ett behov av att stadsdelsnämnderna även fortsatt har tillgång till samlad information om tillämpning i olika frågor som rör handläggning av bistånd och insatser till personer med funktionsnedsättning. Förvaltningen föreslår därför att kommunfullmäktige delegerar till socialnämnden att utarbeta tillämpningsanvisningar för handläggning enligt dessa riktlinjer som kan uppdateras vid behov.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till revidering av nuvarande riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden hemställer att kommunfullmäktige delegerar till socialnämnden att utarbeta tillämpningsanvisningar för handläggning enligt dessa riktlinjer. Socialnämnden föreslås i sin tur delegera till socialförvaltningen att till förvaltningschefen teckna dem.

Förvaltningen föreslår att ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-11-30
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-11-30